

Касяненко Євгенія Валеріївна,
викладач кафедри загальноправових дисциплін
та адміністрування юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
член Дніпропетровської обласної організації
«Асоціація українських правників»

E-GOVERNMENT ЯК ЧИННИК АКТИВІЗАЦІЇ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Реформа децентралізації передбачає посилення самостійності і невідконтрольності органів місцевого самоврядування державній владі, що є принципом демократичного врядування. Контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування має здійснюватися територіальною громадою через форми громадського контролю. Але на сьогодні громадський контроль є недостатньо поширеною формою участі громадян в управлінні місцевими справами через правову неврегульованість і необізнаність населення.

Не сприяє розвитку громадського контролю низька політична активність громадян та неготовність активно відстоювати суспільні інтереси із суб'єктивних причин (брак ініціативи, впевненості в результативності такої участі, відсутність зворотного зв'язку з посадовими особами органів місцевого самоврядування тощо) та об'єктивних (брак часу, матеріальних ресурсів, однодумців та ін.).

У зв'язку з цим інтерес представляє пошук варіантів оптимізації комунікації органів місцевого самоврядування та інституцій громадянського суспільства. До них науковці і практики відносять електронне урядування. В європейських державах можливості e-government і e-governance використовуються вже тривалий час, на відміну від України, де їх не впроваджено навіть частково.

Науковці та експерти також підтримують впровадження електронного урядування в Україні. Забезпечення демократії через інформаційно-комунікаційні технології стали предметом дослідження зарубіжних вчених: Ч. Армстронга, Ю. Гарлана, С. Коулмана, Д. Робінсона, Е. Фелтена, Д. Шулера та ін. Проблеми впровадження електронного урядування в Україні досліджували такі вітчизняні дослідники: К. Вознюк, В. Горбулін, Н. Грицяк, О. Дубас, Н. Драгомирецька, О. Загаєцька, О. Загвойська, А. Камінська, О. Карпенко, В. Ключевський, П. Клімушин, К. Линьов, І. Лопушинський, А. Мезенцев, М. Міхальова, Л. Наливайко, Я. Олійник, Н. Павлютенко, М. Пасічник, А. Семенов, А. Семенченко, К. Синицький, О. Савченко та інші. Але потребує вивчення соціальний ефект впровадження електронного врядування на стан громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації.

В 2017 році індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в Україні становить 5.62 з 10 максимальних [1]. В 2015 році індекс становив 5.23, в 2010 році – 4.41. Це свідчить хоч і не про стрімкий, але про стабільний розвиток і поширення в Україні інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ), який детермінує впровадження новітніх підходів до роботи органів місцевого самоврядування.

Необхідно розмежовувати поняття e-government (електронний уряд) і e-governance (електронне врядування). E-government визначають як інтеграцію інформаційно-комунікаційних технологій у державне управління, тобто у різні державні процеси, операції та структури з метою підвищення їх прозорості, ефективності, відповідальності та участі громадян. З ним часто ототожнюється e-governance, що є інструментом надання доступу до різних державних послуг та інформації громадянам зручним способом. Так, електронне врядування є системою, а електронне управління є його функцією [2].

UNESCO визначив e-governance як використання ІКТ публічним сектором з метою поліпшення обміну інформацією і поставки послуг урядом, надихання громадян брати участь у прийнятті рішень, а також зробити роботу уряду прозорою, ефективною і підзвітною. На їхню думку, e-governance передбачає нові стилі лідерства, нові шляхи обговорення та визначення політики й інвестування, нові шляхи отримання освіти, нові шляхи слухання думки громадян і нові шляхи організації отримання та постачання інформації і послуг [3, с. 26–35]. Електронний уряд є засобом для підвищення ефективності державного обслуговування. Він спрощує провадження державної політики й допомагає державному сектору, з одного боку, розширювати обсяг послуг і підвищувати їхню якість, а з іншого – збільшувати економію ресурсів [4, с. 143]. Перспектива електронного врядування – це використання технологій, які допомагають керувати і регулювати [5]. Незважаючи на тенденцію розмежування зазначених категорій, вважаємо що їх використання є ефективне виключно в єдності.

Для досягнення конкретного соціального ефекту впровадження електронного врядування обов'язковим є чітке розуміння бажаного результату – його мети. В умовах демократії використання електронного врядування має на меті в першу чергу забезпечення принципів транспарентності в діяльності органів місцевого самоврядування; створення умов для комунікації органів місцевого самоврядування та громадянського суспільства; спрощення процедури отримання адміністративних послуг та уникнення корупційних ризиків тощо.

Однією з основних ідей впровадження електронного врядування є те, що воно виступає як інструмент розвитку демократії, розглядається як реальний шлях до розвитку демократичних процесів у суспільстві, що знайшло своє відображення в появі терміна «електронна демократія» [4, с. 143].

Ресурсами, необхідними для участі громадськості, практики визнають час, зацікавлених сторін, інформацію та увагу з боку ЗМІ [6]. Оскільки не кожен братиме участь у прийнятті рішень із рівною мірою відданості та очікуваних результатів, мають існувати різні рівні доступу до он-лайнних громадських спільнот: для обговорення технічних питань вироблення політики;

обміну думками; формування порядку денного, замість того щоб відповідати на дискусійні запитання [7, с. 225]. Для активізації громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування необхідно забезпечити електронний механізм реалізації всіх зазначених потреб.

Але для ширшого електронного залучення громадян до вироблення політики стоять організаційні, а не технологічні чинники [8, с. 11]. Всебічна участь громадян у громадському контролі за діяльністю органів місцевого самоврядування в режимі «он-лайн» може бути забезпечена не тільки за рахунок ефективної технології, а й інформаційно-просвітницької роботи для широкого загалу за ініціативи уряду та самих органів місцевої влади, та створення сприятливої партнерської атмосфери.

Інтернет-користувачі, які заходять на більшість сайтів уряду чи парламенту, відчують себе відстороненими і зайвими, нездатними привнести нічого корисного у процес обговорення політики [7, с. 226–227]. Уряд та народні обранці повинні визнати, що демократична інтерактивність передбачає двосторонній потік енергії. Без цього громадськість вважатиме е-демократичні ініціативи фальшивкою та намагатиметься заснувати власну контрурядову комунікацію [9, с. 27]. Електронні опитування громадської думки, публікації результатів роботи органів місцевого самоврядування та інші способи досягнення транспарентності місцевого самоврядування мають приносити реальний результат та обов'язково враховуватися. Інакше громадяни будуть відокремленими від процесу прийняття рішень, навіть якщо активно здійснюватимуть громадський контроль та виражатимуть свою думку із запропонованих питань.

Громадяни, що відокремлюються від процесу вироблення політики і лише зрідка голосують за лідерів, мають такий слабкий зв'язок з демократією, що сам політичний процес стає здебільшого адміністративно-управлінським [10, с. 147–148]. Постійна, а не періодична (на виборах), участь громадян у місцевому самоврядуванні, що забезпечується через електронні форми громадського контролю, гарантує постійний зв'язок громадян з місцевою владою, удосконалив процес вироблення регіональної політики та нормопроектної діяльності завдяки кореляції потреб, знань, умінь і досвіду територіальної громади.

Вищезазначене сприяє формуванню нового типу відносин між політиками та громадянами, відносин, коли політики слухають, вчаться та діляться своїми ідеями, використовують і узагальнюють почуте, та в результаті отримують винагороду – посилення громадської довіри до демократичних інститутів і легітимності влади [9, с. 30].

Отже, враховуючи зазначене, можна зробити висновки, що впровадження електронного врядування активізує громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування за рахунок оптимальної і доступної процедури громадської участі, що в умовах децентралізації є необхідною умовою забезпечення верховенства права і захисту прав людини.

Але для досягнення такого соціального ефекту необхідно забезпечити не тільки електронний механізм реалізації громадської участі, а в першу чергу

інформування широких верств населення про подібну технологію, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в державі, інформатизацію суспільства, прийняття ефективної нормативно-правової основи. Умовою ефективності громадського контролю в системі e-government є обов'язкове врахування його результатів.

1. Рейтинг стран мира по уровню развития информационно-коммуникационных технологий. *Гуманитарная энциклопедия. Центр гуманитарных технологий, 2006–2018.* URL: <http://gtmarket.ru/ratings/ict-development-index/ict-development-index-info>
2. Surbhi S. Difference Between e-Government and e-Governance. URL: <https://keydifferences.com/difference-between-e-government-and-e-governance.html>
3. Погребняк І.Є. Електронний уряд (e-government) і електронне урядування (e-governance): поняття та принципи функціонування. *Право та інновації.* 2014. № 3 (7) URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/10/Pogrebnyak7.pdf>
4. Дрожжинов В.И. Электронные правительства и повышение конкурентоспособности стран – членов ЕС. *Технологии информационного общества. Интернет и современное общество* : труды VIII Всеросс. объединен. конф. (8–11 ноября 2005 г.). Санкт-Петербург. 2005. С. 143.
5. Rossel, Pierre, Matthias Finger. «Conceptualizing e-Governance» Management. 2007. P. 399–407
6. Новое тысячелетие – новое информационное общество. URL: http://ru.infocom.uz/more.php?id=193_0_1_0_M
7. Електронне урядування: підручник. За заг. ред. Ю. В. Ковбасюка; наук. ред. Н.В. Грицяк, А.І. Семенченка. Київ. НАДУ, 2014. 352 с.
8. Комунікація: демократичні стандарти в роботі органів державної влади. За заг. ред. Н. К. Дніпренко. Київ. ТОВ «Вістка», 2008. С. 136.
9. Грицяк Н.В., Соловійов С.Г. Електронна демократія: навч. посіб. За заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н. В. Грицяк. Київ: НАДУ, 2015. 66 с
10. Назайкин А.Н. Информационный повод в медиарилейшнз. *Журналист.* 2008. № 9. С. 32.

Костенко Оксана Миколаївна,
викладач кафедри загальноправових дисциплін
та адміністрування юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Боротьба з корупцією наразі є одним із найбільш пріоритетних питань державної політики України, тому використання бюджетних коштів для закупівлі товарів, робіт і послуг їх розпорядниками потребує не лише державного, а й громадського контролю.

Громадський контроль – один із видів соціального контролю, який здійснюється об'єднаннями громадян та самими громадянами. Він є важливою формою реалізації демократії і способом залучення населення до управління